

Przygotowywanie raportów z danymi pozafinansowymi w polskich firmach jest domeną przede wszystkim działów komunikacji lub PR. Jednak nie zawsze grupą docelową tych informacji są inwestorzy, dlatego nie są one prezentowane w odpowiedni dla analityków sposób. Ścisła współpraca między specjalistami z działu IR i osobami odpowiedzialnymi za komunikację w spółkach może przyczynić się do podniesienia poziomu raportowania ESG. Wkrótce taka kooperacja może stać się wręcz niezbędna ze względu na plany Komisji Europejskiej, dotyczące rozszerzenia obowiązkowej sprawozdawczości o dane pozafinansowe.

Komisja Europejska rozszerza obowiązki sprawozdawcze spółek

ROBERT SROKA, JOANNA KONDRACIUK ► CRIDO BUSINESS CONSULTING

Relacje inwestorskie oraz zakres informacji o firmach dostępny dla zainteresowanych podmiotów zajmują jedno z centralnych miejsc w aktualnych dyskusjach biznesowych. Stowarzyszenie Licencjonowanych Certyfikowanych Księgowych szacuje, że około 67% inwestorów zawsze bierze pod uwagę dane pozafinansowe przy podejmowaniu decyzji². Według Komisji Europejskiej obecnie około 2500 dużych firm w UE regularnie publikuje informacje środowiskowe i społeczne. Jeśli zmiany legislacyjne rozszerzające zakres sprawozdawczości o dane pozafinansowe, które proponuje Komisja Europejska, wejdą w życie, liczba ta może wzrosnąć do około 18000. Trend ten nie ominie również polskich firm.

Coraz bardziej popularne staje się przekonanie, że obowiązujące ramy sprawozdawczości korporacyjnej muszą rozwijać się tak, aby odzwierciedlać szeroki zakres czynników, które wpływają na wyniki firmy. Obecnie skupienie uwagi głównie na danych finansowych jest niewystarczające, aby odpowiedzieć na pytanie o wartość firmy. Sprawozdawczość finansowa obejmuje informacje o wynikach finansowych oraz ryzyku, jest jednak niedostateczna do podejmowania

racjonalnych i wysokiej jakości decyzji inwestycyjnych. W sytuacji, w której większość informacji dostępnych dla inwestorów jest przestarzała, podejmują oni decyzje raczej na podstawie niepełnych danych lub intuicji. W odpowiedzi na tę sytuację podjęto różnorodne inicjatywy dotyczące sprawy raportowania danych pozafinansowych przez przedsiębiorstwa.

Projekt legislacyjny Komisji Europejskiej w sprawie ujawniania danych pozafinansowych.

Obecne prawodawstwo UE, w szczególności czwarta dyrektywa **w sprawie rocznych sprawozdań finansowych**, dotyczy ujawniania informacji niefinansowych w taki sposób, że firmy mogą zdecydować się na upublicznienie informacji środowiskowych, informacji odnoszących się do ich działalności społecznej lub innych aspektów działalności firmy. Jednakże wymogi obowiązujących przepisów okazały się niejasne i nieefektywne, a ich stosowanie w państwach członkowskich przybiera różne formy. Obecnie mniej niż 10% największych przedsiębiorstw UE ujawnia

² What do investors expect from non-financial reporting? ACCA, 2013.

takie informacje regularnie. Z biegiem czasu niektóre państwa członkowskie wprowadziły wymogi dotyczące ujawniania informacji, które wykraczają poza zakres czwartej dyrektywy. Te kraje to np. Wielka Brytania (2006 r.), Szwecja (2007 r.), Hiszpania (2011 r.), Dania (2011 r.) oraz Francja (2012 r.).

W związku z tym w swojej strategii CSR na lata 2011-2014 Komisja Europejska zwróciła uwagę na to, że przedsiębiorstwa powinny w swoją działalność gospodarczą i strategię wprowadzić proces integracji kwestii społecznych, środowiskowych, etycznych oraz kwestii z zakresu praw człowieka. Poprawa ujawniania danych społecznych i środowiskowych jest jednym z priorytetów KE na wskazany okres. W tym celu w kwietniu 2013 r. Komisja przedstawiła projekt legislacyjny, który ma wprowadzić zmiany do istniejących już dyrektyw o rachunkowości: czwarta dyrektywa 78/660/EEC (Dyrektywa w sprawie rocznych sprawozdań finansowych niektórych rodzajów spółek) i siódma dyrektywa 83/349/EEC (Dyrektywa **w sprawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych**).

Projekt przewiduje ujawnianie danych dotyczących strategii, ryzyka i wyników w następujących obszarach:

- ▶ kwestie środowiskowe,
- ▶ kwestie społeczne i pracownicze,
- ▶ poszanowanie praw człowieka,
- ▶ przeciwdziałanie korupcji i łapówkarstwu,
- ▶ różnorodność kadry zarządzającej.

Nowe przepisy zaproponowane przez KE będą miały zastosowanie tylko do dużych firm (średnio powyżej 500 zatrudnionych pracowników, których suma bilansowa przekracza 20 milionów EUR lub których obrót netto przekracza 40 milionów EUR), ponieważ koszty takiego raportowania dla małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) byłyby zbyt wysokie, znacznie przewyższałyby uzyskane korzyści. Zgodnie z projektem duże firmy będą zobowiązane do ujawnienia istotnych informacji środowiskowych i społecznych w swoich rocznych sprawozdaniach. Takie podejście zapewnia, że obciążenia administracyjne zostaną ograniczone do minimum. W sprawozdaniach, zamiast w pełni rozwiniętego i szczegółowego raportu, będą znajdować się jedynie zwięzłe i najbardziej istotne informacje, które są niezbędne do zrozumienia rozwoju przedsiębiorstwa, jego działalności i pozycji. Jeżeli ujawnianie informacji o określonym obszarze nie ma znaczenia dla firmy, nie będzie ona zobowiązana do

Nowe przepisy zaproponowane przez KE będą miały prawdopodobnie zastosowanie tylko do dużych firm (średnio powyżej 500 zatrudnionych pracowników, których suma bilansowa przekracza 20 milionów EUR lub których obrót netto przekracza 40 milionów EUR),

ich publikacji, ale tylko do wyjaśnienia, dlaczego dane informacje nie są ujawniane. Te wymagania są rezultatem odniesienia się do zasady „zastosuj albo wyjaśnij, dlaczego nie stosujesz” (ang. *comply or explain*). W tym przypadku oczekuje się od firm ujawnienia wymaganych informacji lub wyjaśnienia, dlaczego do takiego ujawnienia nie doszło. Innymi słowy, przedsiębiorstwom pozostawi się pewien zakres swobody w podejmowaniu decyzji odnośnie do tego, które obszary są istotne dla zrozumienia ich działalności, co w konsekwencji wpłynie na to, jakie informacje zostaną ujawnione.

Jak podaje KE, obecnie ok. 2500 z ok. 42000 dużych firm w UE regularnie publikuje informacje środowiskowe i społeczne. Gdyby Komisja zastosowała próg w wysokości 250 pracowników, ponad 40000 dużych firm weszłoby w zakres stosowania projektowanej dyrektywy. Zastosowanie kryterium 500 pracowników faktycznie zmniejszy liczbę przedsiębiorstw do około 18000, co mimo wszystko oznacza pokaźny wzrost.

Proponowana dyrektywa skupia się na ujawnianiu informacji środowiskowych i społecznych. Należy jednak podkreślić i wyjaśnić, że aktualny projekt nie wymaga od przedsiębiorstw stosowania raportowania zintegrowanego, chociaż KE z dużym zainteresowaniem obserwuje ewolucję takiego raportowania oraz prace w tym zakresie Międzynarodowej Rady Raportowania Zintegrowanego (International Integrated Reporting Council – IIRC).

Głosy za projektem KE i przeciw niemu

Projekt legislacyjny Komisji Europejskiej budzi różne opinie w środowisku biznesowym. Międzynarodowy Komitet ds. Zintegrowanego Raportowania (ang. IIRC) pozytywnie odnosi się do nowego projektu

legislacyjnego KE, wyrażając opinię, że następnym krokiem powinna być integracja informacji, które są istotne do podejmowania decyzji strategicznych i raportowania procesów biznesowych. IIRC widzi w tym procesie drogę do raportowania zintegrowanego w przyszłości.

Z drugiej strony się podkreśla, że raportowanie powinno wykraczać poza sferę finansową, a dodatkowe koszty dla przedsiębiorstw związane ze skomplikowanymi wymogami sprawozdawczości powinny być dokładnie rozważone i zbalansowane w stosunku do korzyści wynikających z dostarczenia dodatkowych informacji i zwiększenia zaufania inwestorów (BIAC). W tym celu należy zwrócić uwagę na raportowanie zintegrowane, które ma za zadanie ujawnianie lepszych i bardziej związanych informacji niż po prostu większej ilości informacji.

BUSINESSEUROPE, organizacja reprezentująca na forum europejskim firmy z rynku biznesowego, uważa, że legislacyjne podejście do CSR naraża na ryzyko zdemotywowania te firmy, które rozpoczęły autentyczne działania CSR na własną rękę. Chronione powinno być podejście do CSR, które nie jest zwykłym odhaczaniem pól w formularzu, lecz podejściem do CSR tzw. business-driven, którego zadaniem jest realizacja celów biznesowych poprzez rozwiązywanie problemów społecznych i środowiskowych. Ponadto zauważono, że obowiązkowe ujawnianie takich danych na poziomie UE zniechęci firmy do odświeżania informacji potencjalnie poufnych i wrażliwych, które mogłyby być wykorzystane przez konkurencję. Takie podejście może z raportowania pozafinansowego uczynić jedynie przykry obowiązek odhaczania pól w formularzu.

Inne głosy mówią, że obecne inicjatywy na poziomie narodowym w sposób wystarczający odnoszą się do kwestii ujawniania danych pozafinansowych. Tym samym się podkreśla, jak ważny jest dobrowolny charakter ujawniania tego rodzaju danych, i pokazuje, że potencjalnie sztywne regulacje prawne mogą negatywnie wpłynąć na dalszy rozwój w tej sprawie.

Środowiska biznesowe zalecają ponowną rzetelną analizę ewentualnego nowego środka prawnego, a w szczególności ocenę, czy nowa ingerencja prawna rzeczywiście przyczyni się do pozytywnego rozwoju sprawozdań pozafinansowych.

Podobne inicjatywy

Kwestię raportowania danych ESG poruszono także na tegorocznej konferencji Ceres, która co roku gromadzi przedstawicieli biznesu, podmioty inwestycyjne oraz publiczne w celu omówienia najpilniejszych spraw z zakresu zrównoważonego rozwoju. W centrum uwagi znalazła się inicjatywa SSEI (Sustainable Stock Exchange Initiative) dążąca do uczynienia z raportowania danych pozafinansowych obowiązku korporacyjnego. Inicjatywa jest wspierana przez NASDAQ OMX, właściciela drugiej na świecie giełdy, i zyskała poparcie ze strony Światowej Federacji Giełd (World Federation of Exchanges). W październiku SSEI planuje przedstawić ten cel na swoim walnym zgromadzeniu w celu uzyskania dalszej akceptacji.

Równocześnie, amerykańska Sustainability Accounting Standards Board dąży do opracowania branżowych metryk zrównoważonego rozwoju dla spółek, które są notowane w Stanach Zjednoczonych. Takie wymogi prawne byłyby uzupełnieniem systemu dotyczącego raportowania danych ESG zaproponowanego przez KE.

Projekt Krajowego Standardu Rachunkowości nr 8 „Sprawozdanie z działalności”

Nie tylko na poziomie unijnym pojawiają się nowe projekty dotyczące zmian w przepisach o raportowaniu pozafinansowym. W Polsce Komitet Standardów Rachunkowości przekazał do dyskusji publicznej projekt Krajowego Standardu Rachunkowości nr 8 „Sprawozdanie z działalności” zawierający propozycje ujawniania przez spółki danych ESG. Wprowadzenie tego standardu ma służyć jako pomoc w sporządzaniu sprawozdania z działalności zgodnie z postanowieniami ustawy o rachunkowości (Dz.U. z 2009 r. nr 152, poz. 1223 ze zm.). Zawiera on szersze wytyczne w zakresie raportowania informacji pozafinansowych. Obecnie zobowiązane do sporządzania sprawozdania z działalności są: spółki kapitałowe, spółki komandytowo-akcyjne, towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych, towarzystwa reasekuracji wzajemnej, spółdzielnie oraz przedsiębiorstwa państwowe. Zgodnie z art. 49 ust. 3 ustawy o rachunkowości sprawozdanie z działalności jednostki powinno obejmować także: wskaźniki finansowe i niefinansowe, łącznie z informacjami dotyczącymi zagadnień

środowiska naturalnego i zatrudnienia, a także dodatkowe wyjaśnienia do kwot wykazanych w sprawozdaniu finansowym. Sprawozdanie to obejmuje jednak takie wskaźniki finansowe i pozafinansowe, które są istotne dla oceny sytuacji jednostki. Ponieważ ustawa nie zawiera innych wytycznych odnośnie do tych wskaźników, projekt standardu jest ich uzupełnieniem i doprecyzowaniem.

Nowy projekt zawiera szeroki zakres wskazówek oraz ma za zadanie sformułowanie i promowanie dobrych praktyk dotyczących sporządzania sprawozdania z działalności. Ponadto, sprawozdanie z działalności ma być jedynie uzupełnieniem i dopełnieniem sprawozdania finansowego, tak aby możliwe było zaprezentowanie tła i kontekstu dla przedstawionych informacji finansowych, zawartych w sprawozdaniu finansowym. Oznacza to, że podawane będą także informacje pozafinansowe, które są istotne dla oceny przyszłych wyników i perspektyw w przyszłości.

Z punktu widzenia raportowania czynników pozafinansowych w sprawozdaniu z działalności powinna znaleźć się ogólna charakterystyka działalności jednostki, jej celów i strategii rozwoju, zasobów i relacji tworzących wartość jednostki i ryzyka, na które jest narażona. Zasadne, a w przypadku jednostek, których papiery wartościowe są przedmiotem obrotu na rynku regulowanym, wymagane jest przedstawienie informacji na temat ładu korporacyjnego. W ramach ujawniania informacji na temat otoczenia makroekonomicznego i regulacyjnego jednostki istotne może się okazać omówienie takich czynników zewnętrznych jak otoczenie społeczne, polityczne, technologiczne i środowiska naturalnego. W zależności od charakteru jednostki sprawozdanie z działalności może obejmować przedstawienie informacji na temat struktury i organizacji wewnętrznej oraz zasad zarządzania. Te informacje mogą zawierać prezentację przyjętych przez jednostkę wartości (norm, zasad), wewnętrznych kodeksów postępowania czy stosowanych i wdrażanych systemów i modeli zewnętrznych. Projekt standardu słusznie wskazuje, że w przypadku niektórych

jednostek prezentacja wyników działalności w poszczególnych sferach zrównoważonego rozwoju może być przedmiotem zainteresowania użytkowników sprawozdań. Sfery ekonomiczna (finansowa), środowiskowa (wpływ na środowisko naturalne) i społeczna stanowią w takim przypadku podstawę przedstawianych informacji. Za przydatne uznaje się dane dotyczące społecznej odpowiedzialności jednostki i środowiska naturalnego, m.in. informacje o gospodarowaniu zasobami i składnikami przyrody, wpływie na środowisko naturalne, działaniach proekologicznych, opłatach środowiskowych, działaniach społecznych czy o polityce jednostki dotyczącej tych aspektów.

Wszelkie informacje będą ujawniane z poziomu kierownictwa, które przedstawi swoje przewidywania i oczekiwania – zarówno te pozytywne, jak i negatywne – dotyczące rozwoju jednostki. Ponadto, projekt standardu wyjaśnia, że jednostka może wykorzystać wewnętrzne i zewnętrzne standardy czy rekomendacje dotyczące raportowania wyników, jako przykład podając standardy sprawozdawcze GRI (Global Reporting Initiative). Standardy GRI zawierają propozycje wskaźników ogólnych, czyli takich samych dla wszystkich podmiotów, oraz wskaźników branżowych, które dotyczą ekonomicznych, społecznych i środowiskowych aspektów działalności.

W projekcie standardu znajduje się przykładowy zakres danych ujawnianych w sprawozdaniu. Według wzoru informacje na temat zasobów ludzkich powinny zawierać dane dotyczące m.in. związków zawodowych, sporów zbiorowych, strajków, bezpieczeństwa i higieny pracy, wypadków w pracy czy informacje na temat satysfakcji i zaangażowania pracowników. Sprawozdanie z działalności ma prezentować mierniki finansowe i niefinansowe typowe dla jednostki, których dobór jest zależny od jej specyfiki, w tym branży, charakteru działalności czy wielkości. Jednym z takich mierników może być wskaźnik satysfakcji pracowników czy wskaźnik wypadków przy pracy (patrz przykład 1 i przykład 2).

Przykład 1. Przykładowy wskaźnik satysfakcji pracowników firmy A

Firma A corocznie zleca badanie satysfakcji pracowników niezależnej firmie XYZ, specjalizującej się w tym obszarze. Udział pracowników w badaniu jest dobrowolny. Badanie jest przeprowadzane drogą elektroniczną na podstawie kwestionariusza ankiety. Metodologia badania nie uległa zmianom. Satysfakcja pracowników jest mierzona w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza niską, a 5 – wysoką satysfakcję. Celem jednostki jest osiągnięcie średniej oceny na poziomie co najmniej 4,3 przy udziale co najmniej 90% pracowników.

Wskaźnik	2013	2012	2011
Średni wskaźnik satysfakcji pracowników	4,0	3,8	3,5
Odsetek pracowników biorących udział w badaniu	90,0	85	85
Średni wskaźnik satysfakcji pracowników firm z branży ABC	4,5	4,1	4,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie Krajowego Standardu Rachunkowości nr 8.

W tym wypadku tak podane informacje wskazywałyby, że cel jednostki dotyczący liczby pracowników biorących udział w badaniu został osiągnięty w 2013 r., jednak średnia ocena, którą za cel postawiła sobie

firma, nie została jeszcze uzyskana. Dane umożliwiająby ocenę tendencji wzrostowej (lub malejącej) zarówno liczby ankietowanych, jak i polepszającej (lub pogorszącej) się satysfakcji pracowników.

Przykład 2. Przykładowy wskaźnik wypadków przy pracy w firmie A

Charakter działalności prowadzonej przez firmę A zatrudniającą 650 pracowników powoduje, że są oni narażeni na zagrożenia naturalne i techniczne (ich opis został zawarty w rozdziale Czynniki ryzyka i zagrożeń niniejszego sprawozdania z działalności). Celem jednostki jest ograniczenie liczby wypadków do zera. Dzięki rygorystycznemu przestrzeganiu przepisów BHP systematycznie poprawiają się wyniki wypadkowości.

Wskaźnik i definicja	2013	2012	2011
Liczba wypadków ogółem, w tym:	50	60	76
– śmiertelne	4	6	6
– powodujące ciężkie uszkodzenie ciała	10	15	19
Wskaźnik częstotliwości wypadków (na 100 zatrudnionych)	20	24	26

Źródło: opracowanie własne na podstawie Krajowego Standardu Rachunkowości nr 8.

Wskaźnik wypadków przy pracy przedstawiony w podobny sposób pozwoliłby na analizę częstotliwości wypadków, które są wynikiem zagrożeń naturalnych i technicznych związanych z działalnością firmy A. W danym przykładzie czytelnik sprawozdania mógłby samodzielnie ocenić, czy cele przyjęte przez firmę A zostały osiągnięte lub jak wygląda ich realizacja z roku na rok.

Podsumowując, przedstawiony projekt Krajowego Standardu Rachunkowości nr 8 wykazuje wysoką spójność ze standardami zaproponowanymi przez GRI, do których zresztą bezpośrednio nawiązuje jako przykład zewnętrznych standardów przydatnych w tworzeniu raportu. Ujawnianie tego typu danych w sprawozdaniach firm znacznie

zwiększyłyby ich przejrzystość. Ponadto, projekt wyjaśnia i rozwija dość ogólne pojęcie wskaźników

finansowych i pozafinansowych zawarte w art. 49 ustawy o rachunkowości.

Opinia EUROPEANISSUERS w sprawie raportowania danych pozafinansowych

DARIUSZ WITKOWSKI ▶ DYREKTOR GENERALNY,
STOWARZYSZENIE EMITENTÓW GIEŁDOWYCH

I Europeanissuers

Obszar raportowania pozafinansowego jest przedmiotem dyskusji na poziomie Unii Europejskiej. Kwestia ta będzie implementowana do regulacji unijnych określających zakres i sposób raportowania, choć ze względu na różnorodność spółek notowanych na rynkach giełdowych krajów UE nie jest łatwo stworzyć system spójnych, elastycznych i efektywnych regulacji nakładających obowiązki w tym zakresie.

Stowarzyszenie Emitentów Giełdowych aktywnie uczestniczy w tych procesach poprzez swoje członkostwo w EuropeanIssuers i udział jego przedstawicieli zarówno w zarządzie tej organizacji, jak i kierowaniu Grupą Roboczą odpowiedzialną za obszar³ raportowania danych pozafinansowych.

EuropeanIssuers (EI) jest organizacją non profit znajdującą się w Brukseli, która reprezentuje interesy spółek notowanych na rynkach giełdowych w Unii Europejskiej. Członkami EI są zarówno narodowe organizacje zrzeszające emitentów notowanych na rynkach giełdowych, jak i same spółki notowane na giełdach z wielu sektorów.

Organizacja ta działa w obszarach istotnych dla spółek notowanych na giełdach:

- ▶ rynek kapitałowy,
- ▶ prawo spółek,
- ▶ ład korporacyjny,
- ▶ obowiązki informacyjne spółek notowanych na giełdzie.

Celem EI jest działanie na rzecz stworzenia sprzyjającego otoczenia prawnego dla europejskich rynków kapitałowych, które powinno przede wszystkim służyć potrzebom ich użytkowników, czyli spółek i inwestorów. EI wierzy, że sukces systemu prawnego powinien być oceniany na podstawie tego, czy przedsiębiorstwa są w stanie pomnażać wartość aktywów akcjonariuszy w dłuższej perspektywie, pozyskiwać kapitał poprzez rynki kapitałowe oraz wzrastać, tworząc miejsca pracy, podczas gdy inwestorzy i inni interesariusze otrzymają niezbędne dane pozwalające na ocenę zarówno bieżącej sytuacji ekonomicznej spółek, jak i ryzyka związanego z ich rozwojem.

I Grupa robocza ds. Raportowania

W ramach Grupy Roboczej ds. Raportowania Stowarzyszenie Emitentów Giełdowych działa aktywnie,

³ Członkiem Zarządu EuropeanIssuers jest Prezes Zarządu SEG dr Mirosław Kachniewski, natomiast pracami Grupy Roboczej odpowiedzialnej za prace nad rekomendacjami odnośnie do raportowania pozafinansowego kieruje Dariusz Witkowski, Dyrektor Generalny SEG.